

4 feb. 2018 'De Morgenster' - Zondag van het werelddiaconaat
5e zondag na Epifanie

Thema: 'Een nieuw gezin van God'

Eerste schriftlezing: 2 Koningen 4:18-21 en 32-37

Tweede schriftlezing: Marcus 1:29-34

Overweging, begonnen met lezing van Ephesiërs 2: 14-22

Want hij [dat is Jezus] is onze vrede, hij die met zijn dood de twee werelden één heeft gemaakt, de muur van vijandschap ertussen heeft afgebroken en de wet met zijn geboden en voorschriften buiten werking heeft gesteld, om uit die twee in zichzelf één nieuwe mens te scheppen. Zo bracht hij vrede en verzoende hij door het kruis beide in één lichaam met God, door in zijn lichaam de vijandschap te doden. Vrede kwam hij verkondigen aan u die ver weg was en vrede aan hen die dichtbij waren: dankzij hem hebben wij allen door één Geest toegang tot de Vader. Zo bent u dus geen vreemdelingen of gasten meer, maar burgers, net als de heiligen, en huisgenoten van God, gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, met Christus Jezus zelf als de hoeksteen. Vanuit hem groeit het hele gebouw, steen voor steen, uit tot een tempel die gewijd is aan hem, de Heer, in wie ook u samen opgebouwd wordt tot een plaats waar God woont door zijn Geest.

Tot zover deze derde lezing uit de brieven van Paulus. De lezingen uit de boeken Koningen en uit het Marcus-evangelie stonden vast, daar heb ik een stukje uit de briefliteratuur bij gezocht.

Laat ik u meenemen in mijn gedachten bij de teksten van vanmorgen. Dan zal al gaandeweg duidelijk worden waarom die woorden uit de brief aan de Ephesiërs een plek konden krijgen.

Sturend is geweest het feit dat het op deze dag zondag van het werelddiaconaat is. Deze wordt altijd gehouden op de eerste zondag van de maand februari. Dat is een herinnering aan de watersnoodramp van 1 februari 1953. Nederland, amper bekomen van de verschrikkingen van de bezetting werd getroffen door een natuurramp die aan meer dan 1800 mensen het leven kostte. Toen ervoeren de Nederlanders wat internationale solidariteit betekent. Van allerlei kanten, en niet alleen van de naaste burens kwam er hulp voor ons geteisterde land. Toen later het diaconale werk van de kerken werd verbreed tot wereldwijde steun aan getroffenen, waar ter wereld ook, lag het voor de hand om dit jaarlijks liturgisch een plek te geven - begin februari. Zoals wij in 1953 hadden ervaren hoe het is om door anderen geholpen te worden als je zelf in nood bent, zo voelden wij ons geroepen om dat aan anderen te doen, waar ter wereld ook.

Is dat vanzelfsprekend dat je dat doet, mensen helpen die je helemaal niet kent? De vraag stellen is hem beantwoorden. Nee, dat is niet vanzelfsprekend. Met dat in gedachten ging ik de lezingen van vanmorgen op mij in laten werken.

Mij viel toen dit op. De eerste vrouw die in Markus-evangelie genoemd wordt is niet Maria of een andere verwante van Jezus, maar de schoonmoeder van Petrus. Zij ligt met koorts op bed. Het speelt zich af in Kapernaüm, waar ze in de synagoge zijn geweest. Daarna

gaan ze naar het huis van Simon en Andreas. Daar ligt de schoonmoeder van Simon ziek op bed. Ze spreken met Jezus over haar, Jezus gaat naar haar toe, pakt haar hand vast en helpt haar overeind. De koorts verlaat haar, en ze begint voor hen te zorgen. Letterlijk staat er: ze begint te 'diakenen', te dienen.

Ik vond deze scene opvallend. Het is alsof Marcus zo wilde zeggen: het ging Jezus van meet af aan niet om zijn eigen familie, hij keek vanaf het begin breder. Door deze tekst op zondag *wereld* diaconaat te lezen valt dat opeens op.

Zoals gezegd, die schoonmoeder van Simon Petrus is de eerste vrouw die door Markus genoemd wordt. In de andere evangeliën ligt dat anders. Laat ik dat even op een rijtje zetten.

Bij Matteüs is het Maria op wie alle licht valt. Zij wordt genoemd in een rij die ook Tamar, Rachab en Ruth bevat. Daarna vertelt Matteüs verder over de geboorte van Jezus.

Lucas heeft een nog uitgebreidere geboortegeschiedenis waarin ook Elisabeth een prominente rol speelt. Na Elisabeth vertelt ook Lucas de geboortegeschiedenis van Jezus, en ook hier wordt Maria genoemd, de moeder van Jezus.

In het Johannes-evangelie is Maria de eerste vrouw die genoemd wordt, bij het bekende verhaal van de bruiloft te Kana.

Als we dit vergelijken met het evangelie van Markus dan ziet dat er allemaal heel anders uit. Het is alsof familiebanden er hier niet toe doen. Markus weet dat Jezus een moeder heeft, en broers, en zusters, maar er is afstand tussen hen en Jezus, ze zijn vervreemd van elkaar. In hoofdstuk 3 [31] komen zijn verwanten Jezus ophalen, omdat ze denken dat hij zijn verstand verloren heeft. Jezus wordt dus niet gesteund door zijn bloedverwanten. Even later staat er dit: mensen komen melden dat zijn moeder en zijn broers en zussen buiten op hem staan te wachten. Dan kijkt Jezus de mensen aan die in een kring om hem heen zitten en zegt: *'Jullie zijn mijn moeder en mijn broers. Want iedereen die de wil van God doet, die is mijn broer en zuster en moeder'*. Hij neemt dus afstand van zijn echte familie en sticht in feite een nieuwe familie om hem heen. Wat zal Maria daarvan gevonden hebben? Is het niet pijnlijk geweest?

Jezus lijkt zo een beweging op gang te brengen waarin de gewone familieverbintenissen tussen haakjes gezet worden. In hoofdstuk 10 van het Marcusevangelie wordt dat nog eens onderstreept, als Jezus het er over heeft dat het volgen van hem een prijs heeft: je geeft je huis op, je akker, ja ook je broers en zusters, je vader en moeder. Dat klinkt hard, en dat is het ook. Die tekst is een weerspiegeling van de eerste jaren van de Jezus-beweging, toen inderdaad mensen alles opgaven en een zwervend bestaan gingen leiden.

Stel je eens voor dat wij dat ook zouden doen: puur afhankelijk van wat een ander je wilt geven. Afhankelijk van de gastvrijheid, van de welwillendheid van een ander. Dit is niet iets voor de lange duur, beseffen we, en zo is het inderdaad gegaan in de kerkgeschiedenis: de overgrote meerderheid van de gelovigen heeft zich altijd gesetteld, is gebonden geweest aan huis en aan akker. Maar van tijd tot tijd stonden er groepen op, denk bijvoorbeeld aan de Franciscanen in de middeleeuwen, die zich weer lieten inspireren door die lastige, weerbarstige tekst over het verliezen van je familie.

Maar dit alles is nooit bedoeld geweest als alleen maar verlies. Er is ook winst geweest. Op het moment dat wij mensen al is het maar in gedachten durven te spelen met de gedachte dat gezinsverbanden en familiebanden niet het één en al zijn, op dat moment

ontstaat er een ruimte om te overwegen of we misschien ook anders zouden kunnen leven. Op het moment dat je niet alleen je eigen broers en zussen hebt, maar deel bent van een beweging waarin vele ja ontelbare anderen ook als jouw broer en jouw zus zijn, omdat je allemaal kinderen van één Vader bent, één hemelse Vader, dan wordt de wereld eindeloos veel wijder dan alleen ons eigen huis, onze eigen familie. Achter Jezus aangaan wordt een radicale relativering van elk denken vanuit groep, clan, natie of volk. God is te groot voor één volk alleen. God is te groot voor één taal alleen, maar wordt beleden en geloofd in alle talen en door alle mensen. En op het moment dat we dat gaan doen dan wordt de band van gezin en familie, hoe belangrijk ook, gerelativeerd.

Van alle evangelisten is Markus degene die dat het meest duidelijk naar voren brengt door niet als eerste vrouw een vrouw uit Jezus' familie te noemen, maar de schoonmoeder van één van zijn leerlingen. Terzijde: het is wel een heerlijke ironie dat het nota bene de schoonmoeder is van Simon. De rooms-katholieke kerk voert de kerkelijke hiërarchie uiteindelijk terug tot op Simon Petrus, die dus eigenlijk de eerste paus was. Van Hem weten we niet zoveel wat zijn persoonlijke omstandigheden betrof toe Jezus hem riep. We weten maar drie dingen: hij was visser, hij had een broer Andreas, en hij was getrouwd. Dus nota bene de eerste paus als het ware was een getrouwde man...

We moeten nog een stap verder gaan, en daarom heb ik ook die tekst uit de brief aan de Ephesiërs er bij gelezen. Want het is zondag van het werelddiaconaat. Een zondag die een jaarlijkse oproep is om je te laten raken door de nood van wie dan ook, dichtbij of veraf, geloofsgenoot of niet. Dat wij die cirkel zo wijd durven te trekken, dat we ons daartoe geroepen mogen weten, dat is uiteindelijk terug te voeren op het denken van één volgeling van Jezus, namelijk Paulus. Zijn brieven brengen ons steeds weer terug bij een onopgeefbare kern: dat we met elkaar verbonden zijn, ja ook met mensen die ik niet ken, mensen die ik misschien zelfs niet wil kennen. Paulus is degene van de revolutionaire woorden in de brief aan de Galaten, dat in verbondenheid met Jezus geldt: *er zijn geen joden of Grieken meer, geen slaven of vrijen, geen mannen of vrouwen*. Paulus is degene die in de tweede brief aan de Corinthieërs schrijft dat God in Jezus de wereld, *dus de hele wereld*, met zich verzoend heeft. Ook dat is te lezen als een oproep om gelijk te zijn: gelijk in het met lege handen staan, maar dan ook gelijk in het mogen leven uit Gods goedheid. En Paulus is degene die in de brief aan de Ephesiërs schrijft over twee werelden die één zijn geworden, een muur van vijandschap die afgebroken is geweest. Het verschil tussen vreemdelingen of gasten en huisgenoten is weggevallen.

Deze teksten van Paulus zijn bij velen van ons goed bekend, misschien wel te goed bekend. We kunnen ons amper meer voorstellen wat een enorme impact die teksten ooit gehad hebben. Vanuit de basis van kleine groepen waarin deze fundamentele gelijkheid werd geoefend, bij het openen van de Schrift en het breken van het brood, ontstond er een beweging die zich als een olievlek over het toenmalige Romeinse Rijk verspreidde. Hier gebeurde iets revolutionairs, hier zaten slaven en heren naast elkaar. En er werd over en weer gediend, ge-diakend.

Op deze zondag van het werelddiaconaat anno domini 2018 brengen wij ons dat in herinnering, en wij vragen ons af: is er een handelen voorstelbaar dat eenzelfde impact als toen kan hebben? Misschien is het dit: dat we consequent en voortdurend durven te denken in het spoor van Paulus. Hij vormde een nieuwe beweging waarin iedereen die

wilde mee kon doen. Door Jezus had Paulus ontdekt dat God groter was dan alleen de God van Israel, de God van de joden. Hij was de God van álle mensen. De vraag en uitdaging van zondag werelddiaconaat is: durven wij dit fundamentele inzicht werkelijk bepalend te laten zijn, voor ons denken, ons bidden, ons handelen, ons dienen? Deze jaarlijkse zondag roept ons op om broederschap en zusterschap zo wijd te laten zijn als de hele wereld zelf, want heel de wereld is van God, en wij allen zijn zijn kinderen.

Erik van Halsema